

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ВОЛОДИМИРА ДАЛЯ

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до практичних занять з дисципліни

«ЕКОЛОГІЧНЕ ПРАВО»

*(для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти заочної (дистанційної)
форми навчання спеціальності 081 «Право»)*

(Електронне видання)

ЗАТВЕРДЖЕНО
на засіданні кафедри
господарського права
Протокол №9 від 22.03.2023 р.

Київ 2023

Методичні вказівки до практичних занять з дисципліни «Екологічне право» (для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти заочної (дистанційної) форми навчання спеціальності 081 «Право») (Електронне видання). Уклад.: О.В. Шаповалова, Л.В. Мартинова, С.В. Терещенко, О.І. Воронько. Київ: вид-во СНУ ім. В. Даля, 2023. 42 с.

Методичні вказівки надають чіткі настанови щодо якісної підготовки до практичних занять. Матеріали містять тематичний план з курсу «Екологічне право», зміст практичних занять для студентів денної форми навчання, зміст практичного заняття для студентів заочної форми навчання, методичні рекомендації щодо виконання навчальних аналітичних і дослідницьких завдань, тестові завдання, перелік питань до підсумкового контролю та список рекомендованої літератури.

Методичні матеріали розроблені для здобувачів вищої освіти юридичного факультету СНУ ім. В. Даля.

Укладачі:

О.В. Шаповалова, проф., д.ю.н.
Л.В. Мартинова, доц., к.е.н.
С.В. Терещенко, доц., к.ю.н.
О.І. Воронько, ст. лаб.

Рецензент:

Л.В. Котова, к.ю.н., доц.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
1. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ.....	6
2. ЗМІСТ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ ДЛЯ СТУДЕНТІВ ДЕННОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ.....	7
Практичне заняття 1.....	7
Практичне заняття 2-3.....	8
Практичне заняття 4-5.....	10
Практичне заняття 6-7.....	12
Практичне заняття 8-9.....	14
Практичне заняття 10.....	16
Практичне заняття 11-12.....	17
3. ЗМІСТ ПРАКТИЧНОГО ЗАНЯТТЯ ДЛЯ СТУДЕНТІВ ЗАОЧНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ.....	19
4. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ВИКОНАННЯ НАВЧАЛЬНИХ АНАЛІТИЧНИХ І ДОСЛІДНИЦЬКИХ ЗАВДАНЬ.....	21
5. ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ.....	23
6. ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ.....	38
7. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	40

ВСТУП

Проблеми раціонального природокористування й відновлення природних ресурсів сьогодні чи не найважливіші для людства. Тому галузь екологічного права набуває все більшої актуальності й значення. Право в цілому, й зокрема, ця галузь володіє достатнім потенціалом засобів для врегулювання механізмів забезпечення екологічної безпеки населення, а також відіграє немало роль у формуванні екологічної правосвідомості молоді й патріотичного ставлення до національного багатства українського народу.

«Екологічне право» є однією з вибіркових навчальних дисциплін, передбачених програмою професійної підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 081 «Право».

Предметом вивчення навчальної дисципліни «Екологічне право» є основні положення екологічного законодавства України, що визначають правові, організаційні, соціальні засади експлуатації та охорони навколишнього природного середовища, раціонального природокористування, забезпечення екологічних прав і екологічної безпеки населення.

Метою викладання навчальної дисципліни «Екологічне право» є ознайомлення здобувачів вищої освіти з цілісним комплексом знань про еколого-правове регулювання відносин в сфері експлуатації та охорони навколишнього природного середовища, раціонального природокористування, забезпечення екологічних прав і екологічної безпеки населення, юридичну відповідальність за порушення екологічного законодавства, міжнародне співробітництво в галузі охорони навколишнього природного середовища, раціонального природокористування тощо; прищеплення здобувачам вищої освіти практичних навичок користування законодавчими актами.

Завданнями викладення навчальної дисципліни «Екологічне право» є:

- розкриття сутності, підстав і соціальної необхідності правового регулювання екологічних відносин;
- висвітлення основних приписів чинного законодавства щодо врегулювання організаційних і соціальних умов експлуатації та охорони навколишнього природного середовища, раціонального природокористування, забезпечення екологічних прав і екологічної безпеки населення;
- вивчення базових положень деліктного законодавства в галузі екології;
- ознайомлення з основними принципами й напрямками міжнародного співробітництва в галузі охорони навколишнього природного середовища, раціонального природокористування тощо;
- розвиток навичок орієнтування в сучасному законодавстві й співвідношення його положень з реальним станом правопорядку в країні;
- вироблення вміння застосовувати нормативно-правові акти на практиці в професійній діяльності, а також для вирішення життєвих ситуацій;
- розвиток законослухняної особистості здобувачів вищої освіти;
- формування екологічної правосвідомості молоді й патріотичного ставлення до національного багатства українського народу.

Програма курсу передбачає засвоєння значного за обсягом матеріалу за

досить обмежений час. Дані методичні рекомендації дозволяють зорієнтуватися в ньому та надають чіткі настанови щодо якісної підготовки до практичних занять. Крім того, розроблені навчальні завдання й методичні поради сприяють глибшому засвоєнню теоретичних знань й ефективнішому прищепленню навиків практичного застосування норм законодавства.

Структуру методичних рекомендацій складають сім розділів: тематичний план з курсу «Екологічне право»; зміст практичних занять для студентів денної форми навчання; зміст практичного заняття для студентів заочної форми навчання; методичні рекомендації щодо виконання навчальних аналітичних і дослідницьких завдань; тестові завдання; перелік питань до підсумкового контролю; список рекомендованої літератури.

Метою практичних занять з навчальної дисципліни «Екологічне право» є, з одного боку, перевірка, поглиблення та закріплення теоретичних знань у сфері регулювання екологічних відносин, одержаних студентами на лекціях та під час самостійної роботи, а з другого боку, набуття здобувачами вищої освіти правового комплексу практичних умінь та навичок, необхідних для формування їхньої професійної майстерності як юристів у сфері охорони довкілля, раціонального природокористування, забезпечення екологічних прав та екологічної безпеки населення.

Основними завданнями практичних занять з дисципліни «Екологічне право» є:

- поглиблене вивчення останніх змін у законодавстві, що регулює відносини у сфері охорони довкілля, раціонального природокористування, забезпечення екологічних прав та екологічної безпеки населення;
- розгляд питань, які не були висвітлені в лекціях;
- формування у здобувачів вищої освіти вміння складати доповіді, створювати відео-презентації та виступати з ними;
- формування у здобувачів вищої освіти вміння тлумачити і застосовувати правові норми у конкретних ситуаціях, що можуть відбуватися у майбутній професійній діяльності юристів.

Практичні заняття покликані забезпечити розвиток творчого професійного мислення, пізнавальної мотивації й професійного виконання знань у навчальних умовах, сформуванню у здобувачів вищої освіти інтерес до науки і науково-правових досліджень. Практичні заняття тісно пов'язані з усіма видами навчальної праці, зокрема з лекціями і самостійною роботою, а також передбачають послідовність підготовки до них та певний порядок проведення.

Поточний контроль здійснюється у формі перевірок завдань, виконуваних під час практичних занять, тестування, понятійних диктантів, відповідей на питання за відповідною темою. Оцінювання здійснюється за дванадцятибальною системою.

Підсумковий контроль здійснюється у формі екзамену.

1. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
1	Основні засади екологічного права.	2	2
2	Екологічна безпека: сутність та правові заходи її підтримання	4	
3	Право власності й право користування за екологічним правом	4	
4	Екологічні правопорушення й відповідальність за них	4	
5	Правовий режим атмосферного повітря й водних ресурсів за екологічним правом	4	
6	Правове забезпечення розвитку національної екологічної мережі	2	
7	Міжнародно-правові аспекти охорони довкілля	4	
УСЬОГО ГОДИН:		24	2

2. ЗМІСТ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ ДЛЯ СТУДЕНТІВ ДЕННОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ

Практичне заняття 1

Тема 1. Основні засади екологічного права.

Мета заняття: сформувати уявлення про галузь екологічного права, з'ясувати його соціальну значимість і сутність, визначити його поняття й предмет, висвітлити актуальні проблеми еколого-правової науки, охарактеризувати методи, принципи систему екологічного права, проаналізувати основні джерела еколого-правового регулювання, формувати вміння складати доповіді, короткі історичні довідки й виступати з ними.

Основні поняття: екологічне право, предмет галузі, метод правового регулювання, екологічні правовідносини, система екологічного права, принципи екологічного права.

План заняття:

1. Загальна характеристика екологічних проблем у світі та в Україні. Роль права на шляху їх вирішення.
2. Становлення та розвиток екологічного права України.
3. Поняття та предмет екологічного права.
4. Наука екологічного права: історія та перспективи розвитку.
5. Методи правового регулювання в екологічному праві.
6. Принципи екологічного права України.
7. Система екологічного права, його співвідношення з іншими галузями права.
8. Джерела екологічного права.

Питання для самоконтролю:

1. Охарактеризуйте екологічні проблеми країни.
2. Які з них врегульовані правом, які – ні?
3. Поясніть значення екологічного права для розвитку українського суспільства.
4. Дайте поняття екологічного права.
5. Які відносини складають предмет галузі?
6. З якими галузями права взаємодіє екологічне право?
7. Розкрийте сутність науки екологічного права.
8. Окресліть стан сучасної еколого-правової науки.
9. Які ви бачите перспективи розвитку української еколого-правової науки?
10. Назвіть принципи екологічного права. Стисло розкрийте їх сутність.
11. Охарактеризуйте систему екологічного права.
12. Назвіть основні нормативно-правові акти з регулювання екологічних відносин.
13. Які ви знаєте міжнародні документи в сфері екологічного права?

Навчально-аналітичні завдання:

1. Порівняти екологічні та суміжні правовідносини, наприклад, господарські, цивільні або інші. Результати оформити у вигляді таблиці:

Ознаки	Екологічні відносини	Господарські відносини	Земельні відносини

2. Навести приклади основних міжнародних договорів, що регулюють екологічні відносини, та визначити їх місце у національній правовій системі (в ієрархії нормативних актів України).

Навчально-дослідницькі завдання:

1. Скласти історичну довідку щодо передумов виникнення й становлення галузі екологічного права.

2. Підготувати доповідь за темою «Сучасні проблеми правового регулювання екологічних відносин».

3. Підготувати рецензію на статтю Барабаш А.Г., Шевченко В.С. «Правова природа екологічного права як галузі права» (Юридичний науковий електронний журнал. 2023. №1. С.216-219. URL: http://lsej.org.ua/1_2023/50.pdf).

Практичне заняття 2-3

Тема 2. Екологічна безпека: сутність та правові заходи її підтримання.

Мета заняття: сформулювати уявлення про екологічну безпеку, з'ясувати її соціальну значимість і сутність, визначити її види, проаналізувати джерела правового регулювання відносин в цій сфері, охарактеризувати права людини на безпечне довкілля, визначити умови їх реалізації, окреслити основні правові заходи щодо забезпечення екологічної безпеки, з'ясувати місце екологічної експертизи у механізмі підтримання екологічної безпеки, сформулювати вміння складати доповіді й виступати з ними.

Основні поняття: екологічна безпека, навколишнє природне середовище, природні явища, техногенна небезпека, право на безпечне для життя і здоров'я довкілля, право на екологічну інформацію, екологічна інформація, механізм забезпечення екологічної безпеки, екологічна експертиза.

План заняття:

1. Поняття й сутність екологічної безпеки, її види.
2. Правова основа забезпечення екологічної безпеки.
3. Право на безпечне для життя і здоров'я довкілля: сутність і умови реалізації.
4. Право на відшкодування шкоди, заподіяної екологічними правопорушеннями.
5. Право на екологічну інформацію та участь у прийнятті екологічно-значимих рішень.
6. Правовий механізм забезпечення екологічної безпеки.

7. Поняття, зміст, принципи та види екологічної експертизи.
8. Участь громадськості у екологічній експертизі: участь у державній екологічній експертизі; громадська екологічна експертиза, її правове значення і порядок проведення.

Питання для самоконтролю:

1. Дайте поняття екологічної безпеки.
2. Визначить соціальну сутність інституту екологічної безпеки.
3. Назвіть види екологічної безпеки, дайте їх стислу характеристику.
4. Охарактеризуйте права людини на безпечне довкілля.
5. Розкрийте юридичні гарантії цих прав.
6. Що таке правовий механізм забезпечення екологічної безпеки?
7. Назвіть основні організаційні заходи підтримання екологічної безпеки.
8. В чому полягають адміністративні міри забезпечення екологічної безпеки?
9. Охарактеризуйте інші заходи підтримання екологічної безпеки.
10. Дайте поняття екологічної експертизи.
11. Назвіть види екологічної експертизи, в чому їх особливості.
12. Проаналізуйте необхідність участі громадськості у екологічній експертизі.

Навчально-аналітичні завдання:

1. Підготувати колективні повідомлення за темою «Стан екологічної безпеки мого міста (селища, району) та заходи її правового забезпечення». Розробити відповідні пропозиції. Для виконання цього завдання група має розбитися на підгрупи (4-5 осіб) за ознакою місця проживання (в одному місті, селищі, районі міста і т.п.).

2. Розв'язати ситуацію. Виробниче акціонерне товариство «Хімпром» звернулося до районної державної адміністрації з клопотанням видати дозвіл на поховання й знищення за межами міста токсичних промислових відходів і сумішей отруйних речовин. Районна державна адміністрація прийняла рішення про виділення 12 га земель для поховання й утилізації промислових відходів і надання їх у користування АТ «Хімпром». Начальник управління земельних ресурсів області, встановивши факт надання земель у користування для зазначеної мети, виніс постанову про притягнення голови районної державної адміністрації до адміністративної відповідальності. Ця постанова була скасована головою обласної державної адміністрації.

Визначити коло суспільних правовідносин.

Чи правомірні дії голови обласної державної адміністрації?

Вирішити справу.

Навчально-дослідницькі завдання:

1. Підготувати доповідь за однією із запропонованих тем:

«Проблеми сучасного праворозуміння системи права екологічної безпеки».

«Право екологічної безпеки у контексті сталого розвитку».

«Колізії у правовому забезпеченні гармонізації взаємодії суспільства з природою».

«Актуальні проблемні питання у сфері правового забезпечення екологічної безпеки».

«Державне управління і контроль у сфері забезпечення екологічної безпеки».

«Сучасні проблеми державної політики України у сфері правового забезпечення екологічної безпеки».

«Правовий режим надзвичайних ситуацій та правова охорона».

«Правові проблеми дозвільної системи як засобу забезпечення екологічної безпеки».

«Особливості правового регулювання екологічного інформаційного забезпечення в системі екологічної безпеки».

«Екологічні права та обов'язки громадян як основний напрямок державної політики у сфері забезпечення екологічної безпеки».

«Проблеми реалізації прав громадян на отримання екологічної інформації».

«Особливості міжнародно-правового розвитку у сфері забезпечення екологічної безпеки».

2. Скласти історичну довідку про роботу національних гідрометеорологічних служб з попередження несприятливих природних явищ.

3. Підготувати рецензію на статтю Корольової В.В. «Право на безпечне для життя і здоров'я довкілля в системі особистих немайнових прав фізичної особи» (Legal Bulletin. 2022. №3. С.37-41. URL: <https://lbku.krok.edu.ua/index.php/legal-bulletin/article/view/353/294>).

Практичне заняття 4-5

Тема 3. Право власності й право користування за екологічним правом.

Мета заняття: сформулювати уявлення про сутність інституту права власності на природні ресурси, визначити та класифікувати суб'єкти й об'єкти права власності на природні ресурси, розкрити особливості реалізації права власності на природні ресурси за сучасним законодавством, визначити поняття й види права природокористування, порівняти режим загального й спеціального природокористування, розкрити підстави й порядок виникнення й припинення права користування природними ресурсами, сформулювати вміння складати доповіді й виступати з ними.

Основні поняття: право власності на природні ресурси, публічна власність, державна власність, комунальна власність, приватна власність, право природокористування, загальне природокористування, спеціальне природокористування.

План заняття:

1. Сутність інституту права власності на природні ресурси.
2. Види суб'єктів і об'єктів права власності на природні ресурси.
3. Особливості реалізації права власності на природні ресурси за сучасним

законодавством.

4. Поняття й види права природокористування.
5. Порівняльна характеристика загального й спеціального природокористування.
6. Підстави й порядок виникнення й припинення права користування природними ресурсами.

Питання для самоконтролю:

1. Що таке право власності?
2. Дайте поняття права власності на природні ресурси як юридичної категорії.
1. Які правомочності випливають зі змісту права власності на природні ресурси?
2. Які форми права власності на природні ресурси передбачені чинним законодавством?
3. Як класифікуються суб'єкти права власності на природні ресурси?
4. Які природні об'єкти перебувають виключно в державній власності?
5. Які обмеження екологічної дієздатності передбачені в статусі іноземних суб'єктів?
6. Назвіть загальні й спеціальні підстави виникнення права власності на природні ресурси. В чому вони полягають?
7. В яких випадках можливе припинення права власності на природні ресурси?
8. В чому полягає право природокористування?
9. Назвіть види права природокористування?
10. Хто може реалізувати право загального природокористування, щодо яких природних об'єктів?
11. Охарактеризуйте особливості спеціального природокористування.
12. За яких обставин (юридичних фактів) виникає право природокористування?
13. Стисло опишіть відповідні адміністративні процедури.
14. Назвіть підстави припинення право природокористування.

Навчально-аналітичні завдання:

1. Спільним рішенням садівничих суспільств «Ольвія» і «Гермес» на ділянці суміжних невикористаних земель був споруджений ставок загального користування і рекреаційного призначення. Навколо цієї водойми був посаджений парк, розміщені майданчики для дитячих атракціонів, літні намети платних послуг побутового призначення й улаштовані «дороги здоров'я».

З огляду на те, що члени садівничого суспільства «Гермес» перестали здавати виручені кошти в касу суспільства «Ольвія», останнє на своїх зборах змінило цільове використання водойми в частині їхньої земельної ділянки. Ставок перегородили й запустили рибу, зелені насадження вирубали для будівельних потреб суспільства, а земельну ділянку стали використовувати під колективний сад.

Суспільство «Гермес» звернулося з позовом до суду про відшкодування шкоди, нанесеного зміною цільового використання земель. У позові вказувалося, що значні витрати на створення території рекреації були витрачені ними, зокрема, по створенню водойми, рекреаційному обслуговуванню населення і здійсненню касових операцій.

Визначити коло суспільних правовідносин.

Чи підлягає позов задоволенню?

Вирішити справу.

2. Пенсіонери Гаркуша, Петренко і Куценко звернулися до суду із заявою про захист екологічних прав, що систематично порушувалися їхнім сусідом Касаткіним. Як обґрунтування своїх позовних вимог вони вказали, що Касаткін, порушуючи встановлені норми, обладнав на дорозі загального користування, що веде до ріки, капітальну теплицю для вирощування квітів, тим самим лишаючи їх можливості користуватися не тільки землями загального користування (призначення), а і водоймою, що поблизу знаходиться, з якого він забирає воду для поливу городу і вирощування квітів. Крім того, Касаткін займається виготовленням з мармуру й інших каменів різних скульптур, використовуючи для обробки спеціальні пневматичні пристосування, що створюють у процесі експлуатації неможливі для відпочинку шум.

Суд відмовив у задоволенні позовних вимог, вказуючи у своїй постанові на невідомість розгляду даної суперечки в судових органах.

Дати характеристику правовідносин, чи допущені в даному казусі порушення екологічних прав громадян?

Вирішити справу по суті висунутих позовних вимог.

Навчально-дослідницькі завдання:

1. Підготувати відео-презентацію (слайд-шоу, фотоколаж) за темою «Право власності українського народу на природні ресурси: еколого-правові засади».

2. Підготувати доповіді по правовим проблемам у сфері регулювання права власності та права користування природних ресурсів й об'єктів».

2. Підготувати рецензію на статтю Платонові Є.О. «Правовий механізм припинення права власності на землю в Україні» (Юридичний науковий електронний журнал. 2023. №1. С.228-231. URL: http://lsej.org.ua/1_2023/53.pdf).

Практичне заняття 6-7

Тема 4. Екологічні правопорушення й відповідальність за них.

Мета заняття: сформулювати уявлення про сутність еколого-правової відповідальності, визначити підходи до її розуміння, окреслити підстави і види юридичної відповідальності за порушення екологічного законодавства, визначити поняття й дати класифікацію екологічних правопорушень, охарактеризувати склад екологічного правопорушення, проаналізувати особливості адміністративної, кримінальної, цивільно-правової та дисциплінарної відповідальності за порушення екологічного законодавства, формувати вміння складати доповіді й виступати з ними.

Основні поняття: юридична відповідальність, екологічне правопорушення, склад екологічного правопорушення, санкція, адміністративна відповідальність, кримінальна відповідальність, цивільно-правова відповідальність, дисциплінарна

відповідальність

План заняття:

1. Розуміння еколого-правової відповідальності.
2. Підстави та види юридичної відповідальності за порушення екологічного законодавства.
3. Поняття й класифікація екологічних правопорушень.
4. Склад екологічного правопорушення.
5. Порівняльний аналіз адміністративної та кримінальної відповідальності за порушення екологічного законодавства.
6. Особливості цивільно-правової відповідальності за екологічним правом.

Питання для самоконтролю:

1. Як ви розумієте еколого-правову відповідальність?
2. Що таке відповідальність за порушення екологічного законодавства?
3. Назвіть функції відповідальності за порушення екологічного законодавства.
4. В чому полягають особливості юридичної відповідальності за екологічним правом?
5. Назвіть підстави відповідальності за порушення екологічного законодавства.
7. Дайте поняття екологічного правопорушення. Назвіть його ознаки.
8. Як класифікуються екологічні правопорушення?
9. Охарактеризуйте склад екологічного правопорушення.
10. Чи може бути юридична особа суб'єктом екологічного правопорушення? Аргументуйте відповідь.
11. В чому полягають особливості адміністративної відповідальності за порушення екологічного законодавства?
12. Які кримінальні покарання передбачені за порушення екологічного законодавства?
13. В якому порядку застосовується цивільно-правової відповідальності за екологічним правом.
14. На яких засадах застосовується дисциплінарна відповідальність за порушення екологічного законодавства?

Навчально-аналітичні завдання:

1. В результаті аварії нафтоналивного танкера «Керч», яка трапилась в 10-кілометровій зоні на південний схід від м. Феодосії, відбувся вилів 200 тон нафти. Вилита нафта швидко розпливалась, утворивши пляму завтовшки 8 мм, забруднену воду вітром винесло на берег. Внаслідок цього постраждали водні, земельні, фауністичні, рекреаційні ресурси, було забруднено пляжі, які належали прибережним санаторіям. Внаслідок того, що люди, які відпочивали в них почали роз'їжджатись, було завдано і матеріальних збитків на суму 2,5 млн. гривень.

Директор санаторію «Південний» Зінченко Д. звернувся до господарського суду з позовом до акціонерної компанії «Одеське морське пароплавство» про відшкодування завданої шкоди. Він також звернувся до органів прокуратури з вимогою притягти винних до відповідальності відповідно до законодавства.

Визначити коло суспільних відносин, що склались.

Чи підлягає позов задоволенню?

Вирішити справу.

2. При перевезенні залізничним шляхом 600 тонн рідкого аміаку на станції «Дарниця – Товарна» сталася аварія та схід з рейок 10 цистерн з аміаком.

Внаслідок розгерметизації та впливу зазначеної речовини на навколишнє природне середовище було забруднено 12 га земель сільськогосподарського призначення, які належать сільськогосподарському акціонерному товариству «Хлібороб», а також частину водоохоронної зони озера, яке знаходиться на території санаторію «Лісовий».

За фактом залізничної аварії Київська транспортна прокуратура порушила кримінальну справу. Під час попереднього слідства було встановлено, що аварія товарного потягу сталася з вини машиніста локомотивного депо станції «Київ – Товарний» Петренка В.

Через місяць до господарського суду надійшов позов від СГАТ «Хлібороб» до державного підприємства «Укрзалізниця» про відшкодування завданих збитків у розмірі 2 млн. грн.

Визначити коло правовідносин, що склалися.

Чи підлягає позов задоволенню?

До яких видів юридичної відповідальності повинні бути притягнуті винні особи?

Вирішити справу.

Навчально-дослідницькі завдання:

1. Підготувати відео-презентацію (слайд-шоу, фотоколаж) за темою «Порівняльний аналіз норм кримінальної відповідальності за вчинення екологічних правопорушень в Україні, США та ЄС».

2. Підготувати доповіді з актуальних проблем реалізації та ефективності юридичної відповідальності за порушення екологічного законодавства.

3. Підготувати рецензію на наукову статтю Якимця О.І. «Підстави юридичної відповідальності за екологічні правопорушення: загальні положення» (Прикарпатський юридичний вісник. 2022. Вип. 6(47). С. 79-84. URL: http://www.pjv.nuoua.od.ua/v6_2022/15.pdf).

Практичне заняття 8-9

Тема 5. Правовий режим атмосферного повітря й водних ресурсів за екологічним правом.

Мета заняття: сформулювати уявлення про атмосферне повітря як об'єкт правового регулювання, охорони та використання, охарактеризувати правове регулювання стандартизації і нормування у галузі охорони атмосферного повітря, визначити правові заходи охорони атмосферного повітря, розкрити сутність права водокористування, визначити його види, з'ясувати підстави виникнення та

припинення права водокористування, проаналізувати правові заходи охорони вод.

Основні поняття: атмосферне повітря, стандартизація, нормування, право водокористування, правовий механізм

План заняття:

1. Атмосферне повітря як об'єкт правового регулювання, охорони та використання.
2. Правове регулювання стандартизації і нормування у галузі охорони атмосферного повітря.
3. Правові заходи охорони атмосферного повітря.
4. Поняття права водокористування.
5. Види права водокористування.
6. Підстави виникнення та припинення права водокористування.
7. Правові заходи охорони вод.

Питання для самоконтролю:

1. Розкрийте сутність атмосферного повітря як об'єкта правового регулювання.
2. Як використовується атмосферне повітря?
3. Які стандарти встановлені щодо атмосферного повітря?
4. Яку роль грає атмосферне повітря для людини, суспільства?
5. Які правові заходи застосовуються для охорони атмосферного повітря?
6. Яке соціальне значення має вода як природний ресурс?
7. Які водні об'єкти складають водні ресурси України?
8. Що таке право водокористування?
9. Назвіть види водокористування.
10. Як в Україні забезпечується охорона й раціональне користування водою?

Навчально-аналітичні завдання:

1. Екологічна організація звернулась із заявами до Державної екологічної інспекції області (далі – Екоінспекція) та найбільших забруднювачів вод області з проханням надати інформацію щодо обсягів скидів у водні об'єкти шкідливих речовин та їх складу. Метою отримання інформації було проведення громадської екологічної експертизи впливу металургійного підприємства на життя та здоров'я місцевих мешканців.

Екоінспекція відмовила в наданні інформації, посилаючись на її відсутність. Підприємства, що здійснюють скиди шкідливих речовин, взагалі не відреагували на звернення.

Металургійне підприємство звернулося до суду з позовом про зобов'язання екологічної організації припинити дії, спрямовані на розголошення ноу-хау виробництва шляхом намагання з'ясувати формули хімічних речовин та методики їх синтезу та з вимогою до Екоінспекції заборонити надавати подібну інформацію екологічній організації.

Визначити коло правовідносин, що склалися.

Проаналізуйте правомірність дій кожного з учасників ситуації.

Надайте оцінку реальності реалізації права на екологічну інформацію,

враховуючи сучасний стан відповідного законодавства.

Чи підлягає позов задоволенню?

Навчально-дослідницькі завдання:

1. Підготувати відеопрезентацію (слайд-шоу, фотоколаж) за темою «Стан екологічної безпеки водних ресурсів».

2. Підготувати доповіді з правових проблем відновлення чистоти атмосферного повітря

Практичне заняття 10

Тема 6. Правове забезпечення розвитку національної екологічної мережі.

Мета заняття: сформувати уявлення про поняття та основні складові національної екологічної мережі України, визначити значення складові природно-заповідного фонду України, розкрити правовий режим курортних та лікувально-оздоровчих територій, визначити особливості правового регулювання використання рекреаційних зон, і Зеленої книги України, визначити інші об'єкти національної екологічної мережі, які мають міжнародне значення та особливу наукову цінність, сформувати вміння складати доповіді й виступати з ними.

Основні поняття: національна екологічна мережа, об'єкт особливої державної охорони, природно-заповідний фонд, лікувально-оздоровча місцевість, курорт, рекреаційні зони, Червона книга України, Зелена книга України.

План заняття:

1. Поняття та основні складові національної екологічної мережі України.
2. Природно-заповідний фонд України.
3. Курортні та лікувально-оздоровчі території. Рекреаційні зони.
4. Види тварин і рослин, занесені до Червоної книги України.
5. Водно-болотні угіддя, що мають міжнародне значення як місця перебування водоплавних птахів.
6. Природні об'єкти, що мають особливу наукову цінність.

Питання для самоконтролю:

1. Дайте поняття національної екологічної мережі України.
2. Які об'єкти й території складають національну екологічну мережу України. Дайте їх класифікацію.
3. Які правові режими встановлюються для територій природно-заповідного фонду?
4. Що таке лікувально-оздоровча місцевість?
5. В чому полягають особливості курортів?
6. Розкрийте правове регулювання використання рекреаційних зон.
7. Стисло охарактеризуйте правовий зміст Червоної книги України.

8. Що складає Зелена книга України.
9. Назвіть водно-болотні угіддя, що мають міжнародне значення як місця перебування водоплавних птахів. Чим врегульоване це питання?
10. Які природні об'єкти мають особливу наукову цінність, чим це визначається?

Навчально-дослідницькі завдання:

Підготувати доповідь за темою «Правове регулювання відновлюваних територій, що підлягають включенню до національної екомережі України».

Практичне заняття 11-12

Тема 7. Міжнародно-правові аспекти охорони довкілля.

Мета заняття: сформулювати уявлення про сутність і напрямки міжнародного співробітництва по охороні навколишнього природного середовища, окреслити основні проблеми міжнародного співробітництва в галузі охорони природи, визначити нормативні основи регулювання міжнародних відносин в цій галузі, окреслити головні стратегії та завдання міжнародного співробітництва у цій галузі, вивчити органи, уповноважені за розвиток міжнародного співробітництва навколишнього природного середовища.

Основні поняття: міжнародне право навколишнього середовища, міжнародне співробітництво, охорона навколишнього природного середовища, міжнародні відносини.

План заняття:

1. Міжнародне право навколишнього середовища: предмет, поняття, принципи.
2. Правові основи міжнародного співробітництва в галузі екологічної діяльності.
3. Напрямки міжнародного співробітництва по охороні навколишнього природного середовища.
4. Стратегія та завдання міжнародного співробітництва в цій галузі.
5. Органи, уповноважені на розвиток міжнародного співробітництва навколишнього природного середовища.
6. Проблеми міжнародно-правової охорони навколишнього природного середовища.

Питання для самоконтролю:

1. В чому полягає міжнародне співробітництво в галузі охорони навколишнього природного середовища?
2. Яке значення має міжнародне співробітництво в галузі охорони навколишнього природного середовища?
3. Які документи регламентують міжнародну діяльність України по охороні навколишнього природного середовища?
4. Назвіть напрямки міжнародного співробітництва по охороні навколишнього

природного середовища.

5. Які на вашу думку найголовніші з них?
6. Які завдання міжнародного співробітництва в галузі охорони природи стоять перед державою?
7. Назвіть органи, що уповноважені на розвиток міжнародного співробітництва в галузі навколишнього природного середовища.

Навчально-дослідницькі завдання:

1. Підготувати відео-презентацію (слайд-шоу, фотоколаж) за темою «Міжнародно-правові аспекти охорони довкілля».
2. Підготувати доповіді щодо сучасних проблем адаптації суспільства до змін клімату.

3. ЗМІСТ ПРАКТИЧНОГО ЗАНЯТТЯ ДЛЯ СТУДЕНТІВ ЗАОЧНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ

Практичне заняття 1

Тема 1. Основні засади екологічного права.

Мета заняття: сформувати уявлення про галузь екологічного права, з'ясувати його соціальну значимість і сутність, визначити його поняття й предмет, висвітлити актуальні проблеми еколого-правової науки, охарактеризувати методи, принципи систему екологічного права, проаналізувати основні джерела еколого-правового регулювання, формувати вміння складати доповіді, короткі історичні довідки й виступати з ними.

Основні поняття: екологічне право, предмет галузі, метод правового регулювання, екологічні правовідносини, система екологічного права, принципи екологічного права.

План заняття:

9. Загальна характеристика екологічних проблем у світі та в Україні. Роль права на шляху їх вирішення.
10. Становлення та розвиток екологічного права України.
11. Поняття та предмет екологічного права.
12. Наука екологічного права: історія та перспективи розвитку.
13. Методи правового регулювання в екологічному праві.
14. Принципи екологічного права України.
15. Система екологічного права, його співвідношення з іншими галузями права.
16. Джерела екологічного права.

Питання для самоконтролю:

14. Охарактеризуйте екологічні проблеми країни.
15. Які з них врегульовані правом, які – ні?
16. Поясніть значення екологічного права для розвитку українського суспільства.
17. Дайте поняття екологічного права.
18. Які відносини складають предмет галузі?
19. З якими галузями права взаємодіє екологічне право?
20. Розкрийте сутність науки екологічного права.
21. Окресліть стан сучасної еколого-правової науки.
22. Які ви бачите перспективи розвитку української еколого-правової науки?
23. Назвіть принципи екологічного права. Стисло розкрийте їх сутність.
24. Охарактеризуйте систему екологічного права.
25. Назвіть основні нормативно-правові акти з регулювання екологічних відносин.
26. Які ви знаєте міжнародні документи в сфері екологічного права?

Навчально-аналітичні завдання:

1. Порівняти екологічні та суміжні правовідносини, наприклад, господарські, цивільні або інші. Результати оформити у вигляді таблиці:

Ознаки	Екологічні відносини	Господарські відносини	Земельні відносини

2. Навести приклади основних міжнародних договорів, що регулюють екологічні відносини, та визначити їх місце у національній правовій системі (в ієрархії нормативних актів України).

Навчально-дослідницькі завдання:

1. Скласти історичну довідку щодо передумов виникнення й становлення галузі екологічного права.

2. Підготувати доповідь за темою «Сучасні проблеми правового регулювання екологічних відносин».

3. Підготувати рецензію на статтю Барабаш А.Г., Шевченко В.С. «Правова природа екологічного права як галузі права» (Юридичний науковий електронний журнал. 2023. №1. С.216-219. URL: http://lsey.org.ua/1_2023/50.pdf).

4. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ВИКОНАННЯ НАВЧАЛЬНИХ АНАЛІТИЧНИХ І ДОСЛІДНИЦЬКИХ ЗАВДАНЬ

З метою поглиблення вивчення теоретичного матеріалу, закріплення й узагальнення отриманих знань передбачається виконання індивідуальних навчальних завдань аналітичного та дослідного характеру. Ці завдання є невід'ємною складовою самостійної роботи студентів, можуть виконуватися з використанням консультації викладача. Виконання таких завдань передбачає дослідження, аналіз та характеристику певних правових об'єктів, явищ і процесів на підставі дослідження навчальної, наукової літератури та норм законодавства.

Навчально-аналітичні завдання здійснюються всіма студентами групи письмово в спеціально заведеному зошиті (18-24 арк.). Перш ніж розпочати виконання завдання, слід оволодіти теоретичними знаннями з конкретного питання й дослідити його правове регулювання в законодавстві. Під час написання завдання необхідно вказати тему заняття, умови завдання та дати аргументовану відповідь.

В ході розв'язання змодельованих юридичних ситуацій студент має враховувати, що їх рішення може мати кілька варіантів, як це зазвичай буває у нашому буденному житті. Тому в залежності від певних обставин, які не завжди передбачені умовами завдань, необхідно знайти альтернативні шляхи розв'язання запропонованих задач. Після установа фактичних обставин справи й вибору відповідної правової норми необхідно дати зазначеним обставинам достовірну та повну науково обґрунтовану юридичну кваліфікацію, використовуючи при цьому сукупність способів тлумачення правових норм.

Рішення задач повинне супроводжуватися обґрунтованим висновком, що містить оцінку окремих дій і поведження суб'єктів цих правовідносин та у стисnutій формі чітка відповідь на поставлені питання й узагальнену оцінку обставин справи. При необхідності варто дати оцінку юридичним наслідкам неправомірного поведження суб'єктів правовідносин з посиланням на конкретні норми. Рішення можуть вважатися обґрунтованими, якщо в процесі дані відповідні посилання на офіційні джерела опублікування нормативно-правових актів.

Навчально-дослідницькі завдання мають творчий характер і виконуються студентами, які претендують на отримання відмінної оцінки або підвищення рейтингу. Пропонуються такі їх форми.

Підготування реферативних повідомлень та доповідей. Реферати та доповіді передбачають висвітлення окремих аспектів теми заняття, більш детальне розкриття питань плану.

Теми рефератів і доповідей пропонуються у попередніх розділах, однак здобувач вищої освіти може виявити бажання до написання роботи за власною тематикою, що слід погодити з викладачем. Виконання реферату реалізується в формі доповіді на занятті, під час якої слухачі та викладач можуть навести питання.

Структуру реферату або доповіді складають:

1. План.
2. Вступ, що містить такі компоненти: актуальність обраної теми, визначення мети й завдань роботи.

3. Основна частина.

4. Висновки констатують ступінь реалізованості мети й завдань роботи, мають бути чіткими, місткими й стислими.

5. Список використаних джерел (не менше трьох).

Обсяг реферату або доповіді має складати 8-10 сторінок друкованого (14 кегль, Times New Roman, 1,5 інтервал) або 10-15 сторінок рукописного тексту.

Складання історичних довідок. Історична довідка складається з метою висвітлення певних подій, фактів, статистичної інформації, що характеризують відповідний етап розвитку екологічних правовідносин. Історична довідка може викладатися у формі тексту, таблиць, схем, порівняльного аналізу та ін.

Розробк відео-презентацій, створення фотоколажів. Такі форми індивідуальної роботи необхідні для наочного демонстрування певних аспектів теми, що вивчається, й розкриття творчого потенціалу здобувачів вищої освіти у дослідній сфері. Відео-презентація готується за допомогою комп'ютерних програм, наприклад «Microsoft PowerPoint», ACD Systems або інших, у довільній формі або за погодженням з викладачем.

Рецензування статей передбачає аналіз певної оприлюдненої наукової роботи (стаття, доповідь, тези доповіді) відповідної тематики й надання власної оцінки викладеного автором матеріалу. Отже, завдання студента – охарактеризувати роботу стосовно її актуальності, практичного значення, новизни, стиля написання, обґрунтованості, і на підставі цього дати аргументовану оцінку (погодитись з автором, не погодитись, додати щось своє тощо).

Завдання виконується письмово в довільній формі. Рецензія, як правило, має обсяг 1-2 друкованих аркушів.

Критерії оцінки індивідуальних завдань: точність, аргументованість, чіткість, логічність, послідовність, повнота відповіді, використання юридичної термінології.

5. ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ

1. Юридичні поняття «довкілля» та «навколишнє середовище»:

- а) співвідносяться як тотожні;
- б) позначають різні за змістом явища об'єктивної дійсності;
- в) поняття «довкілля» є більш широким і включає навколишнє середовище;
- г) поняття «навколишнє середовище» є більш широким і включає довкілля.

2. Скидання стічних вод у водні об'єкти на підставі дозволів на спеціальне водокористування здійснюють:

- а) первинні водокористувачі;
- б) абоненти;
- в) водокористувачі, що мають власні водозабірні споруди і відповідне обладнання для забору води;
- г) всі відповіді правильні.

3. Сукупність засобів і способів впливу на учасників суспільних відносин з метою забезпечення правових вимог щодо охорони навколишнього природного середовища та екомережі, раціонального використання природних ресурсів і забезпечення екологічної безпеки – це:

- а) метод екологічного права;
- б) предмет екологічного права;
- в) юридичний зміст екологічного права;
- г) фактичний зміст екологічного права.

4. Інститут юридичної відповідальності за порушення екологічного законодавства входить:

- а) до Загальної частини екологічного права;
- б) до Особливої частини екологічного права;
- в) до Спеціальної частини екологічного права;
- г) взагалі не входить до системи екологічного права.

5. Сукупність правомочностей власника щодо володіння, користування та розпорядження відповідними об'єктами навколишнього природного середовища, – це:

- а) право власності на природні ресурси у суб'єктивному розумінні;
- б) право власності на природні ресурси в об'єктивному розумінні;
- в) право власності на природні ресурси в юридичному розумінні;
- г) право власності на природні ресурси у господарському розумінні.

6. Закріплена у законі і гарантована правом сукупність юридичних можливостей та засобів, які дають змогу задовольняти потреби та інтереси громадян у галузі охорони навколишнього природного середовища, використання природних ресурсів і забезпечення екологічної безпеки:

- а) державні екологічні гарантії;

- б) принципи охорони та забезпечення екологічної безпеки;
- в) екологічні права громадян;
- г) способи захисту у галузі екологічного права.

7. Національне законодавство відносить до екологічної інформації відомості про:

- а) фізичні фактори (шум, вібрацію, електромагнітне випромінювання), які можуть вплинути на стан навколишнього природного середовища та здоров'я людей;
- б) біологічне різноманіття і його компоненти, включаючи генетично видозмінені організми та їх взаємодію з об'єктами навколишнього природного середовища;
- в) витрати, пов'язані із здійсненням природоохоронних заходів за рахунок фондів охорони навколишнього природного середовища;
- г) всі відповіді правильні.

8. Забезпечення та обслуговування екологічних та інших інтересів суспільства в цілому чи окремих його частин – це:

- а) основне завдання державних органів з охорони навколишнього середовища;
- б) основне завдання приватної власності на природні ресурси;
- в) основне завданням суспільної власності на природні ресурси;
- г) всі відповіді правильні.

9. Письмові зауваження і пропозиції щодо планової діяльності подаються під час громадського обговорення з дня офіційного оприлюднення повідомлення про плановану діяльність, яка підлягає оцінці впливу на довкілля, протягом:

- а) 5 робочих днів;
- б) 10 робочих днів;
- в) 15 робочих днів;
- г) 20 робочих днів.

10. Актом екологічного законодавства не є:

- а) Водний кодекс України;
- б) Повітряний кодекс України;
- в) Лісовий кодекс України;
- г) Кодекс України про надра.

11. Згідно законодавству України водокористування може бути:

- а) загальне та спеціальне;
- б) загальне та особливе;
- в) загальне, особливе та спеціальне;
- г) загальнодержавне та приватне.

12. Заходи, що спрямовані на попередження екологічних правопорушень в галузі забезпечення екологічної безпеки, захист права людини на безпечне для життя і здоров'я довкілля та пов'язані з ним інші екологічні права, а також застосування до винних осіб засобів державно-правового примусу в разі порушення вимог і норм екологічної безпеки, – це:

- а) регулятивно-стимулюючі заходи;
- б) охоронно-відновлювальні заходи;
- в) організаційно-превентивні заходи;
- г) забезпечувальні заходи.

13. Об'єктом екологічних відносин не є:

- а) життя і здоров'я людини;
- б) товарно-матеріальні цінності;
- в) сільськогосподарські тварини і рослини;
- г) природні ресурси в межах антропогенно-змінених територій.

14. За якісними показниками стан довкілля представляють за:

- а) двома рівнями;
- б) трьома рівнями;
- в) чотирма рівнями;
- г) п'ятьма рівнями.

15. Предметом екологічного права є:

- а) природні та природно-антропогенні цінності, що підлягають охороні екологічним правом;
- б) відносини в галузі взаємодії суспільства і природи;
- в) система екологічних зв'язків між компонентами живої і неживої природи;
- г) навколишнє природне середовище.

16. Здатність громадянина своїми діями набувати права та створювати для себе обов'язки, тобто здійснювати дії, які спрямовані на самостійне або спільно з іншими особами отримання об'єкта власності – це:

- а) екологічна правоздатність;
- б) екологічна дієздатність;
- в) екологічна правосуб'єктність;
- г) екологічна деліктоздатність.

17. Стан навколишнього середовища, який не завдає шкоди здоров'ю людини, не створює загрози для її життя та при якому забезпечується попередження погіршення екологічної обстановки, характеризує:

- а) безпечне довкілля;
- б) сприятливе довкілля;
- в) здорове довкілля;
- г) чисте довкілля.

18. Згідно законодавству України система правових, організаційних, економічних та інших заходів, спрямованих на раціональне використання земель, запобігання необґрунтованому вилученню земель сільсько- і лісогосподарського призначення, захист від шкідливого антропогенного впливу, відтворення і підвищення родючості ґрунтів, підвищення продуктивності земель лісогосподарського призначення,

забезпечення особливого режиму використання земель природоохоронного, оздоровчого, рекреаційного та історико-культурного призначення:

- а) галузевий інститут екологічного права;
- б) структурні елементи природоохоронної безпеки земель;
- в) способи захисту національних земель;
- г) охорона земель.

19. Максимальний термін оренди землі становить:

- а) 10 років;
- б) 25 років;
- в) 50 років;
- д) 75 років.

20. Окрема місцевість України оголошується зоною надзвичайної екологічної ситуації:

- а) Президентом України;
- б) Радою національної безпеки і оборони України;
- в) Кабінетом Міністрів України;
- г) Верховною Радою України.

21. До земель лісогосподарського призначення не належать землі, зайняті:

- а) полезахисними лісовими смугами на землях сільськогосподарського призначення;
- б) зеленими насадженнями у межах населених пунктів, які не віднесені до категорії лісів;
- в) окремими деревами і групами дерев, чагарниками на сільськогосподарських угіддях, присадибних, дачних і садових ділянках;
- г) всі відповіді правильні.

22. Згідно законодавству України надзвичайна ситуація, при якій на окремій місцевості сталися негативні зміни у навколишньому природному середовищі, що потребують застосування надзвичайних заходів з боку держави, – це:

- а) окрема місцева ситуація надзвичайного статусу;
- б) зональне територіальне обмеження через надзвичайне положення;
- в) надзвичайна екологічна ситуація;
- г) зона надзвичайної екологічної ситуації.

23. Комплекс заходів, спрямованих на забезпечення ефективної організації та науково обґрунтованого ведення лісового господарства, охорони, захисту, раціонального використання, підвищення екологічного та ресурсного потенціалу лісів, культури ведення лісового господарства, отримання достовірної і всебічної інформації про лісовий фонд України, – це:

- а) система охорони лісокористування;
- б) лісова безпека;
- в) лісовпорядкування;
- г) всі відповіді правильні.

24. До основного принципу охорони навколишнього природного середовища не відноситься:

- а) запобіжний характер заходів щодо охорони навколишнього природного середовища;
- б) збереження просторової та видової різноманітності й цілісності природних об'єктів і комплексів;
- в) обов'язковість оцінки впливу на довкілля;
- г) немає правильної відповіді.

25. Рішення про створення (оголошення) територій і об'єктів природно-заповідного фонду місцевого значення приймає:

- а) обласна державна адміністрація;
- б) обласна рада;
- в) обласне управління охорони навколишнього природного середовища;
- г) Міністерство енергетики та захисту довкілля України.

26. Згідно законодавству України всі види рубок, у тому числі санітарні, рубки формування і оздоровлення лісів забороняються у:

- а) природних лісах;
- б) пралісах;
- в) квазіпралісах;
- г) всі відповіді правильні.

27. Все те, з приводу чого складаються і існують відповідні правовідносини, тобто окремі індивідуально визначені частини природних ресурсів, надані у власність для певної мети, – це:

- а) суб'єкт права власності;
- б) об'єкт права власності;
- в) предмет права власності;
- г) зміст права власності.

28. Діяльність уповноважених державних органів управління, спрямована на систематизацію відомостей про правовий, природний і господарський стан природних ресурсів, їх окремих складових частин, а також постійних і таких, що змінюються у часі, властивостей – це:

- а) екологічний моніторинг;
- б) екологічне інформування;
- в) облік природних ресурсів;
- г) екологічна експертиза.

29. З метою охорони мисливських угідь користувачі угідь створюють:

- а) спеціалізовану мисливсько-лісничу службу;
- б) охоронну службу з мисливства;
- в) єгерську службу;
- г) всі відповіді правильні.

30. Заходи, що спрямовані на локалізацію проявів екологічної небезпеки, здійснення ліквідаційних робіт, визначення правового режиму територій відповідно до рівня екологічного ризику, встановлення статусу осіб, які потерпіли від наслідків екологічної небезпеки, – це:

- а) регулятивно-стимулюючі заходи;
- б) охоронно-відновлювальні заходи;
- в) організаційно-превентивні заходи;
- г) забезпечувальні заходи.

31. Діяльність уповноважених державних органів управління щодо нагляду, збирання, передачі, збереження та аналізу інформації про стан навколишнього середовища, прогнозування його змін та розробки науково обґрунтованих рекомендацій, необхідних для прийняття управлінських рішень, – це:

- а) екологічний моніторинг;
- б) екологічне інформування;
- в) облік природних ресурсів;
- г) екологічна експертиза.

32. Землі водного фонду можуть перебувати:

- а) лише у державній власності;
- б) у державній та комунальній власності;
- в) у державній та приватній власності;
- г) у державній, комунальній та приватній власності.

33. Згідно законодавству України природний або створений штучно елемент довкілля, в якому зосереджуються води (море, лиман, річка, струмок, озеро, водосховище, ставок, канал, а також водоносний горизонт), – це:

- а) водні ресурси;
- б) водний об'єкт;
- в) води;
- г) національний водний басейн.

34. Комплекс організаційних, технічних і біотехнологічних заходів, спрямованих на відновлення ґрунтового покриву, поліпшення стану та продуктивності порушених земель, – це:

- а) деградація порушених земель;
- б) рекультивація порушених земель;
- в) гідрологізація порушених земель;
- г) концентрація порушених земель.

35. Природні та природно-антропогенні цінності, з приводу яких складаються відповідні відносини, – це:

- а) метод екологічного права;
- б) предмет екологічного права;
- в) об'єкт екологічного права;

г) суб'єкт екологічного права.

36. Діяльність уповноважених органів, спрямована на забезпечення доступу до повних і достовірних відомостей про події, явища, предмети, факти, процеси в сфері використання, відновлення природних ресурсів, природних комплексів, охорони довкілля, забезпечення екологічної безпеки, – це:

- а) екологічний моніторинг;
- б) екологічне інформування;
- в) облік природних ресурсів;
- г) екологічна експертиза.

37. Всі засоби виникнення (придбання) права власності на природні ресурси можна підрозділити на:

- а) державні та муніципальні;
- б) публічні та приватні;
- в) загальні та особливі;
- г) первісні та похідні.

38. Згідно законодавству України землі, забруднені внаслідок господарської діяльності людини, що призвела до деградації земель та її негативного впливу на довкілля і здоров'я людей, – це:

- а) індустриально забруднені землі;
- б) техногенно забруднені землі;
- в) радіактивно забруднені землі;
- г) всі відповіді правильні.

39. Згідно законодавству України землі індустриальних парків належать до:

- а) земель державної власності;
- б) земель приватної власності;
- в) земель промисловості;
- г) немає правильної відповіді.

40. Приймає рішення про тимчасове припинення діяльності підприємств у разі порушення ними природоохоронного та лісового законодавства:

- а) Президент України;
- б) Верховна Рада України;
- в) Кабінет Міністрів України;
- г) Міністерство енергетики та захисту довкілля України.

41. Залежно від екологічно небезпечних видів діяльності й об'єктів виокремлюють такі види екологічної безпеки:

- а) глобальна, національна, регіональна, місцева, об'єктова;
- б) техногенно-екологічна, радіоекологічна, соціально-екологічна, природна, економіко-екологічна;
- в) глобальна, національна, локальна, особиста екологічна безпека громадян;

г) технічна, хімічна, токсична, біологічна, радіаційна, ядерна, гідротехнічних споруд, транспортних засобів.

42. Правовий інститут екологічного права, що регулює суспільні відносини у сфері забезпечення ефективного раціонального використання людиною природних ресурсів, природних об'єктів та природних умов, – це:

- а) право природокористування у суб'єктивному розумінні;
- б) право природокористування в об'єктивному розумінні;
- в) право природокористування в юридичному розумінні;
- г) право природокористування у господарському розумінні.

43. Згідно законодавству України регулювання правових відносин щодо забезпечення збереження, науково обґрунтованого, раціонального використання вод для потреб населення і галузей економіки, відтворення водних ресурсів, охорони вод від забруднення, засмічення та вичерпання, запобігання шкідливим діям вод та ліквідації їх наслідків, поліпшення стану водних об'єктів, а також охорони прав підприємств, установ, організацій і громадян на водокористування, є:

- а) предметом водного законодавства;
- б) завданням водного законодавства;
- в) метою водного законодавства;
- г) об'єктом водного законодавства.

44. Згідно законодавству України право на обмежене платне або безоплатне користування чужою земельною лісовою ділянкою – це:

- а) договір оренди лісокористування;
- б) лісова правособ'єктність;
- в) лісовий сервітут;
- г) лісова правоздатність.

45. Добування мисливських тварин, віднесених до державного мисливського фонду здійснюється за дозволом:

- а) мисливським свідоцтвом;
- б) мисливською карткою;
- в) відстрільною карткою;
- г) відстрільним сертифікатом.

46. Мисливські тварини, що перебувають у стані природної волі, належать до:

- а) природних ресурсів загальнодержавного значення;
- б) природних ресурсів муніципальної власності;
- в) природних ресурсів приватної власності;
- г) всі відповіді правильні.

47. До деградованих земель не відносяться:

- а) земельні ділянки, ґрунти яких характеризуються негативними природними

властивостями, низькою родючістю, а їх господарське використання за призначенням є економічно неефективним;

б) земельні ділянки, поверхня яких порушена внаслідок землетрусу, зсувів, карстоутворення, повеней, добування корисних копалин тощо;

в) земельні ділянки з еродованими, перезволоженими, з підвищеною кислотністю або засоленістю, забрудненими хімічними речовинами ґрунтами та інші;

г) немає правильної відповіді.

48. Відповідальність за порушення законодавства про охорону навколишнього природного середовища несуть особи, винні у:

а) приниженні честі і гідності працівників, які здійснюють контроль в галузі охорони навколишнього природного середовища;

б) неврахуванні у встановленому порядку результатів оцінки впливу на довкілля та невиконанні екологічних умов, визначених у висновку з оцінки впливу на довкілля;

в) порушенні прав громадян на екологічно безпечне навколишнє природне середовище;

г) всі відповіді правильні.

49. До виду права природокористування не відноситься:

а) право користування нелісовою рослинністю;

б) право повітрякористування;

в) право землекористування;

г) право користування об'єктами тваринного світу.

50. Державний водний кадастр складається з метою:

а) державного моніторингу рівня забезпеченості водними ресурсами;

б) визначення кількості наявності національних водних об'єктів;

в) систематизації даних державного обліку вод та визначення наявних для використання водних ресурсів;

г) державного обліку та реєстрації геопросторових, метадантних та сервісних водокористувачів.

51. Розробляє та здійснює загальнодержавні програми у галузі охорони, використання і відтворення тваринного світу:

а) Державна служба геології та надр України;

б) Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства;

в) Міністерство енергетики та захисту довкілля України;

г) Кабінет Міністрів України.

52. Заходи, що спрямовані на регулювання відносин, забезпечення дотримання пріоритетів, нормативів, стандартів, лімітів та інших вимог у галузі екологічної безпеки, – це:

а) регулятивно-стимулюючі заходи;

б) охоронно-відновлювальні заходи;

в) організаційно-превентивні заходи;

г) забезпечувальні заходи.

53. Держава не може набути права власності на землю у разі:

- а) конфіскації земельної ділянки;
- б) відчуження земельних ділянок у власників з мотивів суспільної необхідності та для суспільних потреб;
- в) прийняття спадщини;
- г) немає правильної відповіді.

54. Право користування лісами здійснюється:

- а) тільки в порядку постійного користування лісами;
- б) тільки в порядку тимчасового користування лісами;
- в) в порядку як постійного, так й тимчасового користування;
- г) немає правильної відповіді.

55. Згідно законодавству України у разі аварії, що спричинила забруднення навколишнього природного середовища, підприємства зобов'язані:

- а) негайно сповістити Міністерство енергетики та захисту довкілля України;
- б) негайно припинити свою господарську діяльність;
- в) негайно приступити до ліквідації її наслідків;
- г) всі відповіді правильні.

56. Комплекс робіт, виконуваних для визначення та відновлення меж земельних ділянок, – це:

- а) бонітування земель;
- б) земельний моніторинг;
- в) кадастрові зйомки;
- г) економічна оцінка земель.

57. За способами виникнення право природокористування поділяється:

- а) публічне та приватне;
- б) загальнодержавне та муніципальне;
- в) первинне та вторинне;
- г) відокремлене та невідокремлене.

58. Право спільної часткової власності на земельну ділянку виникає:

- а) за рішенням суду;
- б) при добровільному об'єднанні власниками належних їм земельних ділянок;
- в) при прийнятті спадщини на земельну ділянку двома або більше особами;
- г) всі відповіді правильні.

59. Згідно законодавству України до економічного заходу забезпечення охорони навколишнього природного середовища не відноситься:

- а) визначення джерел фінансування заходів щодо охорони навколишнього

природного середовища;

- б) відшкодування в установленому порядку збитків, завданих порушенням законодавства про охорону навколишнього природного середовища;
- в) взаємозв'язок усієї управлінської, науково-технічної та господарської діяльності підприємств, установ та організацій з раціональним використанням природних ресурсів та ефективністю заходів по охороні навколишнього природного середовища на основі економічних важелів;
- г) немає правильної відповіді.

60. За способами забезпечення виокремлюють такі види екологічної безпеки:

- а) глобальна, національна, регіональна, місцева, об'єктова;
- б) техногенно-екологічна, радіоекологічна, соціально-екологічна, природна, економіко-екологічна;
- в) глобальна, національна, локальна, особиста екологічна безпека громадян;
- г) технічна, хімічна, токсична, біологічна, радіаційна, ядерна, гідротехнічних споруд, транспортних засобів.

61. Розподіл коштів, що надходять до Державного фонду охорони навколишнього природного середовища, здійснюється:

- а) Президентом України;
- б) Верховною Радою України;
- в) Кабінетом Міністрів України;
- г) Міністерством енергетики та захисту довкілля України.

62. Стан забруднення природного середовища, коли допускається можливість наявності у природному середовищі певного регіону незагрозливих для людини негативних факторів відноситься до рівня:

- а) чистого природного середовища;
- б) сприятливого природного середовища;
- в) безпечного природного середовища;
- г) конгеніального природного середовища.

63. Спеціальне використання лісових ресурсів на виділеній лісовій ділянці проводиться за спеціальним дозволом:

- а) лісовим сертифікатом;
- б) лісовим ордером;
- в) лісовим квитком;
- г) лісовою ліцензією.

64. Передбачена екологічним законодавством здатність суб'єкта бути носієм прав і обов'язків по використанню земель, вод, лісів, надр тощо – це:

- а) екологічна правоздатність;
- б) екологічна дієздатність;
- в) екологічна правосуб'єктність;
- г) екологічна деліктоздатність.

65. Громадяни України можуть безоплатно або за плату набувати у власність у складі угідь фермерських господарств замкнені земельні лісові ділянки загальною площею до:

- а) 1 гектару;
- б) 3 гектарів;
- в) 5 гектарів;
- г) 7 гектарів.

66. Громадський контроль у галузі охорони навколишнього природного середовища здійснюється:

- а) обласними та місцевими радами;
- б) громадськими інспекторами з охорони довкілля;
- в) громадськими екологічними спеціалізованими інспекціями;
- г) державними інспекторами з охорони навколишнього середовища.

67. Засноване на договорі строкове платне володіння і користування земельною ділянкою, необхідною для провадження господарської діяльності, – це:

- а) право лізингу земельної ділянки;
- б) право факторингу земельної ділянки;
- в) право оренди земельної ділянки;
- г) право земельного сервітуту.

68. Водокористувачі зобов'язані здійснювати заходи щодо запобігання скиданню стічних вод чи його припинення, якщо вони:

- а) містять речовини, щодо яких встановлено гранично допустимі концентрації;
- б) призводять до зниження температури води водного об'єкта більш ніж на 3 градуси за Цельсієм порівняно з її природною температурою в літній період;
- в) не можуть бути використані у системах послідовного водопостачання;
- г) немає правильної відповіді.

69. Об'єктом плати за землю є:

- а) частина земної поверхні з установленими межами, певним місцем розташування, цільовим (господарським) призначенням та з визначеними щодо неї правами;
- б) земельна ділянка;
- в) земельна частка, що перебуває у власності чи користуванні, у тому числі на умовах оренди;
- г) всі відповіді правильні.

70. Втрата, виснаження чи знищення окремих природних комплексів та ресурсів внаслідок надмірного забруднення навколишнього природного середовища, руйнівного впливу стихійних сил природи та інших факторів, які обмежують або виключають можливість життєдіяльності людини та провадження господарської діяльності в цих умовах, – це:

- а) екологічно небезпечна ситуація;
- б) негативні зміни в навколишньому природному середовищі;

- в) надзвичайна екологічна ситуація;
- г) немає правильної відповіді.

71. Згідно законодавству України використання лісових ресурсів може здійснюватися в порядку:

- а) публічного та приватного використання;
- б) загального і спеціального використання;
- в) загальнодержавного та муніципального використання;
- г) загального, особливого та спеціального використання.

72. Стан навколишнього природного середовища, при якому забезпечується попередження погіршення екологічної обстановки та виникнення небезпеки для здоров'я людей – це:

- а) екологічно сприятлива ситуація;
- б) екологічна охорона;
- в) екологічна небезпека;
- г) немає правильної відповіді.

73. До спеціального водокористування не належить:

- а) прокладання трубопроводів і кабелів;
- б) подача (перекачування) води водокористувачам у маловодні регіони;
- в) вилучення води з надр разом з видобуванням корисних копалин;
- г) всі відповіді правильні.

74. Згідно законодавству України оцінка відповідності системи ведення лісового господарства встановленим міжнародним вимогам щодо управління лісами та лісокористування на засадах сталого розвитку – це:

- а) лісовий моніторинг;
- б) лісовий облік та аудит;
- в) лісова сертифікація;
- г) лісова експертиза.

75. Видача або надання відмови у видачі дозволу на спеціальне водокористування здійснюється протягом:

- а) 15 календарних днів з дня надходження заяви та документів, необхідних для видачі дозволу;
- б) 30 календарних днів з дня надходження заяви та документів, необхідних для видачі дозволу;
- в) 45 календарних днів з дня надходження заяви та документів, необхідних для видачі дозволу;
- г) 60 календарних днів з дня надходження заяви та документів, необхідних для видачі дозволу.

76. Природним об'єктам загального користування притаманна така основна риса:

- а) вони не передаються і не закріплюються за конкретними суб'єктами, а

використовуються без особливого дозволу всіма особами;

б) санкціонований законом порядок використання природних об'єктів загального користування не має розвинутої детальної правової регламентації і полягає передусім у визначенні певних заборонних дій, а також певною мірою і дозволених дій;

в) їх використання ніякою мірою не фіксується і не підлягає державній реєстрації;

г) всі відповіді правильні.

77. Право власника або землекористувача земельної ділянки чи іншої заінтересованої особи на обмежене платне або безоплатне користування чужою земельною ділянкою – це:

а) право лізингу земельної ділянки;

б) право факторингу земельної ділянки;

в) право земельного сервітуту;

г) право оренди земельної ділянки.

78. З метою забезпечення збору, обробки, збереження та аналізу інформації про стан навколишнього природного середовища, прогнозування його змін та розробки науково обґрунтованих рекомендацій для прийняття ефективних управлінських рішень в Україні створюється система державного:

а) реєстру навколишнього природного середовища;

б) обліку навколишнього природного середовища;

в) моніторингу навколишнього природного середовища;

г) всі відповіді правильні.

79. До лісового фонду України належать лісові ділянки, в тому числі захисні насадження лінійного типу, площею не менше:

а) 0,1 гектара;

б) 0,3 гектарів;

в) 0,5 гектарів;

г) 0,7 гектарів.

80. Віднесення корисних копалин до копалин загальнодержавного та місцевого значення здійснює:

а) Кабінет Міністрів України;

б) Міністерство енергетики та захисту довкілля України;

в) Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства;

г) Державна служба геології та надр України.

81. Максимальний термін, на який видаються дозволи на видобування нафти й газу, становить:

а) 10 років;

б) 20 років;

в) 30 років;

г) 40 років.

82. Безоплатна передача земельних ділянок у власність громадян не може провадитися у разі:

- а) одержання земельних ділянок внаслідок приватизації комунальних сільськогосподарських підприємств;
- б) одержання земельних ділянок із земель державної власності в межах норм безоплатної приватизації, визначених законодавством;
- в) приватизації земельних ділянок, які перебувають у користуванні громадян;
- г) немає правильної відповіді.

83. Згідно законодавству України забір води з водних об'єктів із застосуванням споруд або технічних пристроїв, використання води та скидання забруднюючих речовин у водні об'єкти, включаючи забір води та скидання забруднюючих речовин із зворотними водами із застосуванням каналів, – це:

- а) виробниче водокористування;
- б) спеціальне водокористування;
- в) приватне водокористування;
- г) промислове водокористування.

84. Заходи, що спрямовані на виявлення екологічно небезпечних для навколишнього природного середовища та здоров'я людини територій, зон, об'єктів і видів діяльності, а також здійснення певних заходів для попередження виникнення екологічної небезпеки, – це:

- а) регулятивно-стимулюючі заходи;
- б) охоронно-відновлювальні заходи;
- в) організаційно-превентивні заходи;
- г) забезпечувальні заходи.

85. Стан забруднення природного середовища в межах, які не впливають на стан здоров'я людини і коли відсутні будь-які неприємні фактори, викликані специфікою окремих виробництв відноситься до рівня:

- а) чистого природного середовища;
- б) сприятливого природного середовища;
- в) безпечного природного середовища;
- г) конгеніального природного середовища.

6. ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

1. Сутність науки екологічного права, її методи, задачі та сфери перетинання з іншими галузями права.
2. Зміст системи екологічного права в Україні, її основні принципи та функції.
3. Поняття та основні складові національної екологічної мережі України.
4. Система державного управління в галузі охорони навколишнього середовища.
5. Структура й основні задачі Міністерства енергетики та захисту довкілля України.
6. Поняття, суб'єкти та об'єкти права природокористування.
7. Екологічні права та обов'язки громадян України.
8. Зміст екологічних прав та обов'язків громадян України.
9. Поняття та зміст права власності на природні ресурси в Україні.
10. Характеристика суб'єктів та об'єктів права власності на природні ресурси України.
11. Підстави та порядок виникнення та припинення права власності на природні ресурси.
12. Екологічна безпека: поняття, суб'єкти та об'єкти, правові заходи забезпечення та підтримання екологічної безпеки.
13. Задачі і види екологічного контролю.
14. Система моніторингу довкілля.
15. Правові засади формування, збереження та раціонального використання національної екологічної мережі України.
16. Зміст, поняття та заходи правової охорони атмосферного повітря.
17. Правове регулювання стандартизації і нормування у галузі охорони атмосферного повітря.
18. Водокористування в Україні: право, види, правові заходи охорони та раціонального користування.
19. Законодавчі вимоги до господарсько-питного водопостачання і місць загального користування водою.
20. Зміст та види права землекористування в Україні, правові заходи та контроль за використанням та охороною земель.
21. Правове регулювання використання рекреаційних зон та правовий зміст Червоної книги України.
22. Правова охорона надр: суб'єкти та об'єкти користування надрами, види права користування надрами.
23. Право лісокористування: поняття, зміст, види.
24. Правові вимоги до поводження з радіоактивними відходами.
25. Правові міри захисту навколишнього природного середовища в промисловості.
26. Правові міри захисту навколишнього природного середовища в сільському господарстві.
27. Поняття і зміст правової охорони рослинного світу.
28. Правовий режим заповідників і державних заказників.
29. Законодавчі основи санітарно-епідеміологічного благополуччя населення.
30. Екологічна експертиза та її види.

31. Правове регулювання проведення екологічної експертизи.
32. Поняття, склад та основні ознаки екологічного правопорушення.
33. Види екологічного правопорушення.
34. Поняття і склад екологічного злочину.
35. Характеристика кримінальної, адміністративної та дисциплінарної відповідальності за порушення екологічного законодавства України.
36. Відповідальність за порушення законодавства про охорону атмосферного повітря.
37. Відповідальність за порушення законодавства про охорону вод.
38. Відповідальність за порушення законодавства про охорону надр.
39. Відповідальність за порушення законодавства про охорону дикої фауни.
40. Вирішення спорів у галузі охорони навколишнього природного середовища.
41. Основні засади міжнародного права навколишнього середовища.
42. Міжнародні організації з охорони навколишнього середовища.
43. Міжнародне співробітництво по охороні навколишнього природного середовища: основні завдання, напрямки та стратегії.
44. Організаційні і правові заходи міжнародного співробітництва з охорони навколишнього середовища.

7. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Нормативно-правові акти:

1. Конституція України від 28.06.1996 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text>.
2. Водний кодекс України: Закон України від 06.06.1995 р. № 213/95-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1995. № 24. Ст. 189. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/213/95-вр#Text>.
3. Земельний кодекс України: Закон України від 25.10.2001 р. № 2768-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2002. №3. Ст. 27. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14#Text>.
4. Лісовий кодекс України: Закон України від 21.01.1994 р. № 3852-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1994. № 17. Ст. 99. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3852-12#Text>.
5. Кодекс цивільного захисту: Закон України від 02.10.2012 р. № 5403-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 34-35. Ст. 458. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5403-17#Text>.
6. Кодекс України «Про надра»: Закон України від 27.07.1994 р. № 132/94-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1994. № 36. Ст. 340. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/132/94-вр#Text>.
7. Цивільний Кодекс України: Закон України від 16.01.2003 р. № 435-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40-44. Ст. 356. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>.
8. Про охорону навколишнього природного середовища: Закон України від 25.06.1991 р. № 1264-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1991. № 41. Ст. 546. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1264-12#Text>.
9. Про природно-заповідний фонд: Закон України від 16.06.1992 № 2456-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 34. Ст. 502. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-12#Text>.
10. Про національну безпеку України: Закон України від 21.06.2018 № 2469-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2018. № 31. Ст. 241. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text>.
11. Про оцінку впливу на довкілля: Закон України від 23.05.2017 № 2059-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2017. №29. Ст. 315. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2059-19#Text>.
12. Про систему громадського здоров'я: Закон України від 06.09.2022 № 2573-IX. *Відомості Верховної Ради України*. Введення в дію 01.10.2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2573-20#top>.
13. Про охорону атмосферного повітря: Закон України від 16.10.1992 № 2707-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 50. Ст. 678. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2707-12#Text>.
14. Про тваринний світ: Закон України від 13.12.2001 № 2894-III. *Відомості Верховної Ради України*. 1993. № 18. Ст.191. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2894-14#Text>.
15. Про зону надзвичайної екологічної ситуації: Закон України від

- 13.07.2000 № 1908-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2000. № 42. Ст. 348. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1908-14#Text>.
16. Про об'єкти підвищеної небезпеки: Закон України від 18.01.2001 № 2245-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. №15. Ст. 73. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2245-14#Text>.
17. Про правовий режим надзвичайного стану: Закон України від 16.03.2000 № 1550-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2000. № 23. Ст.176. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1550-14#Text>.
18. Про правовий режим території, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи: Закон України від 27.02.1991 № 791а-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1991. № 16. Ст. 198. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/791a-12#Text>.
19. Про стратегічну екологічну оцінку: Закон України від 20.03.2018 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2018. № 16. Ст. 138. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2354-19#Text>.
20. Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року: Закон України від 28.02.2019 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2019. № 16. Ст. 70. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2697-19#Text>.
21. Про затвердження Положення про єдину державну систему цивільного захисту: Постанова Кабінету Міністрів України від 09.01.2014 № 11. *Відомості Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/11-2014-p#Text>.
22. Про затвердження Порядку класифікації надзвичайних ситуацій за їх рівнями: Постанова Кабінету Міністрів України від 24.03.2004 № 368. *Відомості Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/368-2004-p#Text>.
23. Про схвалення Стратегії екологічної безпеки та адаптації до зміни клімату на період до 2030 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 20.10.2021 р. № 1363-р. *Офіційний вісник України*. 2021. № 87. Ст.5584. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1363-2021-p#Text>.

Література:

1. Bell B. *Environmental Law Handbook* / B. Bell, F. W. Brownell, D. R. Case, A. N. Davis, K. A. Ewing and other. 23rd ed. USA: Bernan Press, 2016. 1170 p.
2. Sands P., Peel J., Fabra A. *Principles of International Environmental Law*. 4th ed. USA: Cambridge University Press, 2018. 1032 p.
3. Екологічне право України. Особлива частина: навч. посіб. О.М. Шуміло (кер. авт. кол.), В.А. Зуєв, І.В. Бригадир та ін. Київ: Центр учбової літератури, 2013. 432 с.
4. Екологічне право України: навчальний посібник. За ред. проф. І.І. Каракаша, д.ю.н. Т.Є. Харитонової, к.ю.н. А.І. Черемнової, вид. 1-е. Одеса: Гельветика, 2018. 408с.
5. Екологічна відповідальність: досвід ЄС та можливості для України. Аналітичний документ. Ресурсно-аналітичний центр «Суспільство і довкілля». 2018. 42 с.
6. Краснова Ю.А. Право екологічної безпеки: навчальний посібник. Київ: ЦП

«Компринт», 2019. 238 с.

7. Анісімова Г.В. Теоретичні засади розвитку екологічного законодавства в контексті природно-правової доктрини: монографія. Харків: Право, 2019. 672 с.
8. Забезпечення екологічної безпеки: підручник. М.В. Сарапіна, В.А. Андронов, С.Р. Артем'єв, О.В. Бригада, О.В. Рибалова. Харків: НУЦЗУ, 2019. 246 с.
9. Екологічне право: навч. посіб. Кол. авт. Резворович К.Р., Юнін О.С., Кірін Р.С. та ін. Дніпро: Видавець Біла К. О., 2020. 318 с.
10. Тетарчук І.В. Екологічне право України: навчальний посібник для підготовки до іспитів. Київ: ЦУЛ. 2020. 230 с.
11. Екологічне право: підручник. А.П. Гетьман, Г.В. Анісімова, А.К. Соколова та ін.; за ред. А. П. Гетьмана. Харків: Право, 2021. 552 с.
12. Краснова М.В., Краснова Ю.А. Екологічне право України. Загальна частина: підручник. Київ: ВПЦ «Київський університет», 2021. 190 с.
13. Краснова М.В., Краснова Ю.А. Реалізація та захист екологічних прав громадян: теоретико-правові аспекти: наукове видання. Київ: ФОП Ямчинський О.В., 2021. 148 с.
14. Омельчук О., Садогурська С. Природа та війна: як військове вторгнення Росії впливає на довкілля України. *Центр екологічних ініціатив «Екодія»*. 01.04.2022 р. URL: <https://ecoaction.org.ua/pryroda-ta-vijna.html>.
15. Овчінніков О. Екологічні наслідки війни. Пів року болю України. *Еко.Район*. 19.08.2022 р. URL: <https://eco.rayon.in.ua/blogs/536709-ekologichni-naslidki-viyni-piv-roku-bolyu-ukraini>.

Інформаційні ресурси

1. Офіційний портал Верховної Ради України: <http://www.rada.gov.ua>.
2. Наукова бібліотека СНУ ім. В. Даля: <http://filelibsnu.at.ua>.
3. Офіційний сайт наукового збірника «Актуальні проблеми права: теорія і практика»: <http://app.snu.edu.ua/index.php/actual-law/about>.
4. Електронна бібліотека: <http://www.info-library.com.ua/>.
5. Наукова бібліотека ім. М. Максимовича Київського національного університету ім. Тараса Шевченка www.library.univ.kiev.ua.
6. Наукова бібліотека Національного університету «Києво-Могилянська академія» <http://www.ukma.kiev.ua/ukmalib>.
7. Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського <http://www.nbuv.gov.ua/>.
8. Національна Парламентська бібліотека України <http://www.nplu.kiev.ua/>.
9. Сайт «Бібліотека юриста» <http://www.lawbook.by.ru/>.
10. Українська правнича фундація <http://www.ulf.com.ua/>.
11. Центр європейського і порівняльного права <http://www.eclg.gov.ua/>.
12. Центр розвитку українського законодавства <http://www.ulde.kiev.ua/news.php>.
13. Система дистанційного навчання СНУ ім. В. Даля: <http://moodle.snu.edu.ua/>.
14. Сайт №2 системи дистанційного навчання СНУ ім. В. Даля: <http://moodlesti.snu.edu.ua/>.

Навчальне видання

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до практичних занять з дисципліни

«ЕКОЛОГІЧНЕ ПРАВО»

(для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти заочної (дистанційної) форми навчання спеціальності 081 «Право»)

Укладачі:

ШАПОВАЛОВА Ольга Вікторівна
МАРТИНОВА Лілія Володимирівна
ТЕРЕЩЕНКО Сергій Володимирович
ВОРОНЬКО Ольга Ігорівна

Оригінал-макет

О.І. Воронько

Підписано до друку _____

Формат 60x84 ¹/₁₆. Папір типограф. Гарнітура Times.

Друк офсетний. Умов. друк. арк. _____. Облік. видавн. арк. _____.

Тираж ____ екз. Вид. № _____. Замовл. № _____. Ціна договірна.

Видавництво Східноукраїнського національного університету
імені Володимира Даля

Адреса видавництва: м. Київ, вул. Іоанна Павла II, 17.

Телефон: +38 (050) 218 04 78

E-mail: vidavnictvosnu.ua@gmail.com.